

Виктор Трегубов

Родился в Киеве в 1985 году, корни семьи — в Киеве, Крыму и Одессе. По образованию — журналист, философ и теолог. Вступил в ряды ВСУ 13 июля 2015 года, демобилизовался в октябре 2016-го в звании старшего лейтенанта. По состоянию на 2017 год — главный редактор сайта «Петр и Мазепа».

СТРАНА УДИВИТЕЛЬНЫХ ЛЮДЕЙ

Я обещал сослуживцам не писать о своей службе.

Во-первых, к тому не располагала ее специфика.

Во-вторых, узнав, что к ним по мобилизации попал не просто «пиджак»¹, а журналист, товарищи военные явно приготовились к тому, что уже завтра на всех первых полосах страны их прополощут от забора и до обеда, начиная с командиров. «Шо, будешь, Трегубов, армию ругать?» — спрашивали меня, наверное, с десятков раз.

¹ Сленговое обозначение офицеров запаса, получивших звание после военной кафедры гражданского вуза.

«Не буду», — говорил я.

И правда, не буду.

Я хочу написать о том, чему она меня научила. И какой опыт из нее я вынес для мирной жизни — и, забегая вперед, скажу, что там он оказался более чем полезным. Но больше всего я хочу рассказать о людях.

За много лет в журналистике, включая политическую, я научился классифицировать людей. Разбивать их по типажам, схожим с психологическими, социологическими или электро-ральными категориями. Анализировать их, по ходу отмечая те или иные качества и делая для себя быстрые выводы.

«Так, вот этот тип мне знаком. Невзначай в диалоге упоминает, как два дня тому назад дал жару двум уличным гопникам, хотя беседа вовсе не об этом. А еще о своей службе на флоте, якобы еще до совершеннолетия. Ясно, патологический лжец. Хвастун, с хорошей вероятностью — второй сын в семье с доминантным старшим братом. Компенсирует неуверенность в себе выдуманной похвальбой. Девочки от таких тают и много где на таких есть спрос, но я с ним дела иметь не хочу. Задолбусь разбираться, когда он врет, а когда нет».

«Тихий, спокойный, большой, флегматичный, о себе говорить не любит. Таким обычно можно доверять».

«Взбалмошная, экстравагантная, очень общительная, самоуверенная, осыпает тебя комплиментами. Ага, плавали. На второй попытке усомниться в ее звездности или отказать ей в любой услуге тебя с этого пьедестала сметут и сверху попрыгают. Нет уж».

Большой ошибкой было прийти с таким набором стереотипов в армию.

И, казалось бы, ничто не предвещало. В учебке — замполитских курсах шестой волны на базе Киевского военного института — люди точно так же читались. Этот алкаш, этот мошенник, этот интеллигент, а этот отличный пацан. Обычно видно с ходу, и заговаривать особо не надо. Единственным исключением оказался единственный участник боевых действий в моем учебном взводе: по документам — ветеран

миссии в Косово с президентской наградой, по виду — интеллигентный дядечка под пятьдесят, эдакий профессор заштатного вуза, по поведению — неадекватный социопат, осознанно провоцирующий сослуживцев.

«Ну, наверное, в Косово он так же «воевал», — подумал тогда я.

Теперь допускаю, что сильно ошибался. Вполне возможно, что там он воевал как герой.

Момент первого прибытия на ППД части я потом много раз пересказывал в лицах. Насмотревшись на учебку, где часть бойцов, мобилизованных из сел депрессивных регионов, на построение приходилось буквально нести, я ожидал, что на КПП меня встретит лысый полубандит, и, сплюнув через дырку в зубах, поведет часть показывать.

Когда на входе меня поприветствовали две ослепительно красивые девушки в лейтенантском звании и не по стране вежливый молодой старлей, мне показалось, что я ошибся адресом. Но нет. Мне быстро пояснили всю специфику.

— Видишь, Трегубов, человек скребком машет?

Мы стояли посреди части, выглядевшей как декорация к постапокалиптическому фильму, если бы в таких кинокартинах кто-то когда-то озадачивался ремонтом. На самом деле, часть всего лишь простояла пустой три года — с тех пор, как оттуда съехал предыдущий полк. К моменту, когда туда перевели моих сослуживцев, местные сорвали даже кафедру и выкопали на металлолом часть кабелей связи.

— Человек, Трегубов, кандидат наук, доцент Львовского университета. Это чтобы ты понимал.

С частью мне невероятно повезло. И с мобилизованными, и с кадровыми. Последние, по большей части, вышли из Крыма. А те, кто вышел из Крыма, очень хорошо понимал, зачем они здесь и что нужно делать.

Но и в ППД, и позднее, в АТО, служба постоянно намекала мне: я ничего не знаю о людях.

Вот молодой офицер, совсем еще пацан. Он ведет себя и разговаривает так, что хочется спрятать телефон в карман

поглубже. Он на ровном месте может наехать не только на подчиненного, но и на равного по званию. Половина сослуживцев не может его терпеть — в нашей очень ровненькой части он смотрится, как бы это сказать, неорганично.

«Наверное, вчерашний выпускник училища, — думаю я. — Насмотрелся на тамошних кабинетных офицеров-крикунов и считает, что так правильно».

Через месяц я узнаю, что парень командовал разведвзводом, защищал ДАП. Получил тяжелую контузию, мучается головными болями. Контузия вообще редко улучшает настроение.

Или другой. Приятный парень, но вижу редко, неприметный, немного загадочный. Когда я узнал список его предыдущих заслуг, то сумел найти людей, готовых помочь ему с новой квартирой для живущей в недоремонтированной казарме семьи. Потому что заслужил. Можно, говорят мне, если он сам против не будет.

Он сам оказывается против. «Я себе свою верну!» — обижается.

Свою — это на оккупированной территории. За которую, по слухам, кредит недовыплачен.

Или девушки, встретив которых не по форме, никогда бы не заподозрил в военной карьере. Красивые, умные и просто слишком веселые, чтобы уложиться в стереотип о суровых дамах-военнослужащих.

Или командиры, которые пользуются у подчиненных безусловным авторитетом, никогда не повышая голоса. И другие — которые пользуются таким же, разговаривая криком.

Или вчерашние мобилизованные, студенты-интеллигенты, которые успешно командуют ротой из вчерашнего люмпена там, где не справлялись никакие кадровые военные с опытом и выслугой лет.

Или те самые кадровые, которые в зоне АТО вынуждены были садиться во временные военные администрации населенных пунктов и справляться лучше, чем до них выборные мэры и главы.

Эта мобилизация сломала все шаблоны. Я и раньше знал, что на героизм способен тихий и спокойный обыватель. Теперь я понимаю, что на него иной раз способен и хвастун, и просто мудака, и вообще, наверное, каждый из нас. Я всегда знал, что в армии могут служить разные люди. Но никогда не думал, что они все могут воевать хорошо — если сумеют найти для себя нужное место. Когда я в двадцать лет бегал от военкомата, я еще не догадывался, что в тридцать буду бегать за военкоматом. Но еще менее я мог бы предположить, что служба не станет для меня тяжким бременем и что я смогу там сделать много полезного.

Только эта армия и эта война помогла мне понять, как много скрыто в каждом из нас. Как преждевременно любое суждение о человеке. И какие богатства, на самом деле, нам стоит защищать.

Борис Тумениук

Поет, прозаїк, військовик — народився в с. Острів на Тернопіллі. Автор збірки віршів «Спосіб захисту» (1993), романів «Лук'янівка» (2005), «Острів» (2007), повісті «Та, що прибула з неба» (2009), збірок поезій «Вірші з війни» (2014, 2015), книги «Блокпост» (2016).

Лауреат літературної премії Ліги українських меценатів ім. В. Свідзінського (2014), літературної премії Фонду Тараса Шевченка (2015), премії ім. Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні» (2016) та ін.

Нагороджений медалями «Святих Кирила та Мефодія» (2006) і «За жертвність та любов до України» (2015) Української православної церкви Київського патріархату. Окремі твори перекладені десятками мов світу. Зокрема, у 2015 та 2016 роках «Вірші з війни» побачили світ кримськотатарською та польською мовами.

Доброволець. Заступник командира добровольчого батальйону ОУН (2014). Голова Української військової організації (2015).

11 НОВЕЛ ПРО ВІЙНУ

1

Дивне це відчуття, командире, коли торкаєшся рукою неголеної чоловічої щоки. Раніше я ніколи такого не робив. Того разу це було вперше. Коли знімав вартового.

Я підкрався до нього непомітно, лівою рукою затиснув рота, а правою — одним вивіреним рухом — полоснув ножом по горлу.

Ти собі не можеш уявити, командире, яке то щастя, коли тебе помітив ворог, — а вартовий із перерізаним горлом виявляється одного з тобою зросту, і ти можеш прикриватися ним, як щитом.

Ти тягнеш його за собою, ховаєшся за нього — ще живого, — і він приймає на себе кулі, які адресувалися тобі. Коли ми падали — то падали обоє, і він лежав на мені зверху, його кров заливала моє обличчя, стікала по мені, наче це була моя власна кров.

Години зо дві я волочив його за собою, грів свої закоцюблі від холоду руки об нього, вже не живого, ще теплою; він віддавав мені своє останнє тепло. Спершу я намагався ухилитися від того потоку крові, але в мене нічого не виходило. Я просто-таки купався в крові ворога — незнайомого чоловіка, я чув голос його крові; уперше в житті я чув, як говорить кров.

А потім нас дістали з підствольника. І він урятував мені життя. Прийняв на себе всі смертоносні осколки. І два осколки піймала моя ліва нога.

Рація працювала. Я повідомив наших про своє місцезнаходження. Наші обіцяли прислати групу й витягнути мене. Як тільки буде змога.

А далі ті двоє взялися за нас. За нього — мертвого. І за мене — живого. Які двоє? Холод і Час, командире. Холод і Час.

Коли йдеш у розвідку, нічого зайвого не береш із собою. Навіть товста білизна заважає рухатися. З досвіду знаєш: замість важеного бронежилета краще взяти додатковий БеКа.

Лежу. Втискаюся в землю. Земля піді мною вигнулась, як жінка після тримісячної розлуки, впустила мене, грішного, всередину, послухалася. З одного боку земля прикриває мене своїм рельєфом, з іншого — він.

Лежали довго. Хотілося курити. Останнє бажання. Як перед смертю. Мої сигарети в нагрудній кишені намокли від крові; сигарети в його нагрудній кишені виявилися сухі.

У його кишнях не було чогось незвичного. Приблизно те саме, що й у моїх. Якби не ворог, то можна було б сказати, що це був такий самий, як я, чоловік. Запальничка, зв'язка ключів, портмоне, гарбузове насіння, печиво «Марія», скріпка, якась сміття.

Зв'язка ключів могла свідчити про те, що він загинув недалеко від дому, що — можливо — ще минулої ночі він ночу-

вав удома й наступного ранку теж сподівався повернутись туди. Ні. Уже ні.

У портмоне виявилися дрібні гроші, посвідчення на ім'я Гончаренка Вадима Петровича, 1974 р.н., і родинне фото із записом на звороті: «Залізний Порт 2012 року».

На фото — на березі моря, під парасолькою — усміхнені чоловік, жінка і двоє хлопчаків.

У мене теж є схоже. «Залізний Порт 2010 року». На фото ми з дружиною. На пляжі, під парасолькою. У мене дві доньки. Відмінниці. Їх тоді не було з нами. Вони відпочивали в Артеку, в Криму.

Холод робив свою справу. Він вирішив відгризти мої руки. Для солдата на війні головне — руки. Своїх я не міг йому віддати. Ніг і спини я вже не чув.

Щоб зігріти руки, зробив ножем надрізи на його бушлаті й просунув руки всередину. Я грів свої руки, склавши їх на його животі.

Коли мене знайшли наші розвідники, ми з ним зрослися, зріднилися, нам разом було тепло, ми були наче свої.

Після всього цього я не зміг покинути його, холодного, самого в полі тієї холодної ночі, тож забрав із собою.

Я викопав йому могилу. Я його поховав. Я віддав його — чужого — нашій землі. Чи не гріх?

Я не знаю, що було б, якби не ця війна, якби все склалося інакше.

Колись я знайду його родину, дружину, хлопчаків — коли все це закінчиться, по війні. Передам їм його речі; я не знаю, що їм скажу.

Наразі я позначив його могилу на карті хрестиком. І не лише на карті. В душі.

Щовечора я відкриваю портмоне і дивлюся на своїх — дружину і доньок. Хвилину дивлюся — і знову ховаю до кишені.

Мені ніколи. Треба гострити ножа. Війна. За годину знову бій.

01.07.2015

2

Минулого року на цьому полі ріс соняшник. Ми не знаємо, хто орав, сів цю ниву. Нас тут не було весною. Весною ще не було війни. Війна прийшла згодом. Ми прийшли згодом. Разом із війною. Слідом за війною. Солдати завжди додаються до війни. То вже потім війна нас мінусує. Це вже згодом. Ми застали війну і поле. Такою. Таким.

Ціле літо ми ходили по цьому полю, повзали, прочісували, ховалися поміж, маскувалися соняхами, прикидалися соняхами, проскакували на бетерах, ставили міни, розтяжки, прострілювали. Поле — це теж зельонка. У полі соняхів теж може ховатися смерть. Воно теж може становити загрозу. Для нас. Для них.

Коли починався обстріл і вибухи рвали на шматки поле, соняхи гинули як солдати, їм не було куди сховатися в чистому полі, у них не було саперних лопаток, щоб окопатися. Ті, яким щастило вціліти після обстрілу, опускали голови додолу, щоб не дивитися на загиблих товаришів.

За війну соняхи навчилися повертати голови не в бік сонця, що природно, а туди, де гримить, де горить.

Коли прийшла осінь, господар не навідався до своїх соняхів, вони почорніли, наче з горя, й осипалися додолу чорними слізьми. Соняхи виливали на землю свої сухі слъози, але тих чорних сліз, які вони наплакали, не хотіли ні птахи, ні ховрахи.

Потім цілу зиму поле переорювали гусеницями танки. То їхні, то наші. А весною соняхи знову проросли. Війна — бере своє. Життя — своє.

І от на цьому полі знову квітнуть соняхи. Тільки не такі, як вторік. Чи то земля виснажилася два роки поспіль родити на одному місці соняхи, чи то зорана гусеницями, а не плугом, нива не того ґатунку, чи то перемерзле в холодній землі насіння не має тієї сили, але цьогоріч вони вродилися якісь декоративні. Такі жінкам дарують. Чи відносять на могили. Солдатам. Не такі повнотілі, як вторік.

Чи то земля виснажилася не від соняхів, а від другого року війни?

Стоять соняхи, наче не на власній землі, не на власних ногах, а на протезах, стоять — красиво, крутять голівками, наче діти-дауни в бік кожного вибуху. Їм — цікаво. Вони — нічого не розуміють. Шкода їх.

Коли підійти ближче й роздивитися, то можна помітити, що поряд з кожним молодим соняхом досі стоїть старий, тогорічний, обезголовлений, посічений осколками, попалений, як тінь. Поряд із живим стоїть мертвий, підпирає його, дає йому опору, прикриває своїм тілом, якого, коли дивитися здалеку, спершу навіть не видно. Але він — є, він — стоїть.

У цьому соняхи схожі на солдатів. Вони подібні до нас. Вони майже як ми.

І це за два роки. А що буде із соняхами на третій, на четвертий рік?

14.08.2015

3

Сидимо на позиції, прикрившись будівельним сміттям, сухою травою, курявою і ще чимось. Точно не знаємо чим.

Тут є ще хтось. Ми не знаємо хто. Ми ніколи його не бачили. Але повсякчас відчуваємо його присутність.

Інакше як стодвадцятка, що гепається коло вас за два кроки, забирає життя твоїх побратимів, а на тобі — жодної подряпини? Хто, як не він, це зробив?

Слухаємо гуркіт канонади. Розриви снарядів нагадують розкати грому. От тільки дощ ніколи не падає. Ми — падаємо. Суха земля висмоктує з крові вологу. Жадібно поглинає її ненаситним ротом. І вже наче не кров на землі, а заступіла червона пляма, схожа на засохлу кров.

Сюркіт цвіркунів перебиває шипіння рації. Спостерігаємо, як колесо сансари перетворюється на танкову гусеницю.

Реінкарнуємося. У попередньому житті ти міг бути поетом. Чи мав іншу, не придатну ні на що професію. У цьому — став солдатом. Ти став досконалим. Став буддою. Ти — досягнув мети. Тобі більше ніким бути. Нікуди йди. Ти — не повернешся.